

lasten umirajoč zob, celoten proces pa posnela in prevedla v širši fotografski projekt. Prenos zlata iz zoba ene generacije v drugo funkcionira kot simbolno dejanje prenosa izkušenj, spominov, družinskih dinamik in se zaokroži v umetnično posvetitev dinamičnemu življenju svoje babice. Čeprav je v ospredju zgodbe fizični objekt, služi le kot označevalec jedrne ideje zapuščine. Vsa pomenska in prenosa vredna vsebina je razkrita skozi ozadje procesa želje po ohranjanju in fizični povezavi z družinskim članom, katerega vrednost je v deljenih izkušnjah, čustvih, predanem znanju in prepletenem času obstoja. V središču projekta je dokumentarni film, serija pa sestoji tudi iz fotografske dokumentacije pretopitve zoba, arhivskih posnetkov, ki jih je v umetničinem otroštvu ustvaril njen oče, družinskih arhivov, ortopanov in dokumentov.

Dela **Mateja Zupana** spadajo v veliko serijo del z naslovom *V sodelovanju s pokojnim* (2023–), ki raziskuje sodelovanje s preminulim starim očetom v principu odkrivanja in kreiranja starih spominov glede na za njim ostale objekte, ki jih dojema kot artefakte. Z deli, katerih motivika izhaja iz najdenih predmetov, ki so pripadali pokojnim starim staršem, ustvarja poklon. Prvi oziroma pravi naslov vseh del iz te serije je »V sodelovanju s pokojnim (in zaporedna rimska številka dela)«, saj umetnik s tem obeležuje potek časa. Zaporedje razstavljenih del ali njihov obseg nista pomembna, pomemben je potek časa ki je obeležen z njimi, začeni se s pogrebom starega očeta. Ob tem pa se ni mogoče izogniti vplivu njegovega sina, umetnikovega očeta, skozi katerega ustvarjalec zdaj pridobiva sekundarne spomine in ga neizogibno vključuje v dela. Dela tako variirajo v tehnikah in motivih, ki predstavljajo od škatlic, znamk in značk do vrta in njegove hiše in na ta način povezujejo tri generacije, združene v raziskovanju njihove izvirne točke. Zupan prek osebne zgodovine starega očeta in njegove vpletenosti v življenje njegovega očeta in naposled njega razkriva pomembnost in vpliv tudi najmanjših gest in predmetov, ki so zaznamovale potek življenja.

– Sara Nuša Golob Grabner

Blaž Gutman, Đejmi Hadrović, Luka Hernet, Klara Kracina, Keiko Miyazaki, Tejka Pezdirc, Lucija Rosc, Matej Zupan
OBRAZ NA OBRAZU
25. 7.–23. 8. 2025

MMC KIBLA/KiBela, Ulica kneza Koclja 9, Maribor
Odpiralni čas: od ponedeljka do petka od 10. do 18. ure, v soboto od 10. do 14. ure

Blaž Gutman, Đejmi Hadrović, Luka Hernet, Klara Kracina, Keiko Miyazaki, Tejka Pezdirc, Lucija Rosc, Matej Zupan

OBRAZ NA OBRAZU

25. 7.–23. 8. 2025

MMC KIBLA/KiBela

Skupinska razstava *Obraz na obrazu* je družbeno angažiran projekt na področju vizualne umetnosti, ki predstavlja umetnike mlajše in srednje generacije, ki v svojih individualnih projektih poglobljeno razmišljajo o družbenem odnosu do staranja ter prek svojih projektov vabijo h kritični refleksiji o medgeneracijskih razlikah, podobnostih in izzivih. Razstava cilja k vzpodbujanju konstruktivnih pogovorov o temah, kot so vpliv demence na posameznika in družino, tradicije, minljivost, prijateljstvo v starejšem starostnem obdobju, vzpostavljanje in vzdrževanje odnosov s starejšimi družinskimi člani, (trans)generacijske travme, nesnovna zapuščina in premostitev generacijskih razlik.

Veliko umetnikov na neki točki svojega ustvarjanja pogled obrne v osebno preteklost, ki aktivno sooblikuje njihovo sedanost, saj to sovpada z introspekcijo kot ključnim delom kreativnega procesa. Kljub sorazmerni pogostosti motrenja življenjskih dob v umetnostni zgodovini lahko v sodobni umetnosti opazamo odmik od golega reprezentiranja starejših in motrenja staranja kot splošne življenjske konstante ter zaznamo, da so projekti na temo generacij čedalje bolj pogosti in zaznamovani z izrazito osebno in čustveno razgaljeno noto. Na to vpliva dejstvo, da je sistemska ureditev čedalje manj naklonjena osebam, ki v sklopu sistemske koristnosti več ne izpolnjujejo togih parametrov produktivnosti, lepote in napredka. Naš obstoj zunanje predpisano temelji na individualizmu oziroma v ekstremih že solipsizmu, ki nas za uspešno preživetje v dani družbi prepričuje, da je naša zavest edina oprijemljiva stvar, ljudje okrog nas pa obstajajo le, do koder seže njihov odsev na nas same – njihov obstoj je validen toliko, kolikor smo od njega odvisni in vpliva na naše potrebe. Disociacija od dejstva, da je staranje proces, ki nam je vsem neizogiben, nas hitro prepriča, da gre le za neprijeten del življenja, s katerim se pogosto ne znamo soočati ne na osebni in ne na medčloveški ravni. K temu ne pripomoreta slaba socialna varnost in oskrba, ki tretjemu življenjskemu obdobju dodajata pridih groze in negotovosti. V luči eksistencialističnih skrbi, mladostnih lepotnih standardov, nerazumevanja drugačnosti sočloveka in obsedenosti s produktivnostjo kot merilom vrednosti se prepogosto izgubi sočuten in niansiran pristop k starejšim generacijam in vplivu, ki ga naši predniki puščajo na nas. Naša življenja kljub smernicam sistema ne obstajajo v komori. Kot ekosistemi so povezana s številnimi nevidnimi koreninami in procesi, ki zahtevajo soodvisnost, odzivnost in upoštevanje. Eden od dejavnikov, ki nas ustavlja pred globljim medgeneracijskim stikom, je strah pred soočenjem z minljivostjo, saj ta od nas zahteva tudi soočenje z lastno smrtnostjo, ranljivostjo in spremenljivostjo, v primeru družinskih vezi pa tudi s težkim občutkom (anticipatornega) žalovanja, raziskovanja kulturno-generacijskih vplivov na našo osebnost in življenje ter nasploh z načini, ki bi nam omogočili vseobsegajočo poglobljanje v kompleksnost nerazdružljive prepletenosti. Medtem ko smo vajeni na dožemanje starejših v smislu pozitivnih ali negativnih stereotipov (nazadnjaški, naivni, šibki, nesamostojni, prisrčni, modri, izkušeni ...), pozabimo, da se med minevanjem let jedro naše osebnosti večinoma drastično ne spreminja in

ostaja večplastno. Ljudje vseh starosti ljubijo, se učijo, sklepajo in razdirajo odnose, iščejo nove izkušnje, želijo biti vključeni v dogajanje, se spominjajo, pozabljajo in pričakujejo, pomagajo in škodijo, sprejemajo dobre in slabe odločitve, skušajo razumeti spremembe. V luči stereotipov je nemogoče dojeti in vzpostaviti empatijo do človeške razslojenosti, ki na nobeni točki življenja ne ponikne. Četudi se zdi, da človeštvo vedno znova skrene s poti in se družba vedno znova usmeri k destruktivnosti, ravno ta zatiranja poudarijo jasne glasove, ki ne podležejo enoznačnosti in zanašanju na binarnost razmišljanja ter prav zaradi nenaklonjenega okolja usmerijo pogled na zastrte zgodbe, svoj izvor in empatično, a kritično dekonstruiranje vsiljene miselnosti.

Blaž Gutman obsežen fotografski projekt *Pred sedemdesetimi leti je bilo pred sedmimi minutami* razvija skozi lečo terapevtske fotografije in kot glavni motiv poudarja svojega očima Janeza, ki se sooča z demenco. Demenca je ena najpogostejših bolezni poznega življenjskega obdobja, a kljub temu ena najmanj razumljenih zaradi njene kompleksnosti in izrazite specifičnosti izraza simptomov, ki variirajo od posameznika do posameznika glede na njihove okoliščine. Gutmanovo beleženje domačega življenja prek fotografij in mestoma tekstovnih ter risanih intervencij poudari dostojanstvo, stisko in čustvovanje fotografovega družinskega člana. Serija predstavlja dragocen pogled na demenco brez vpletanja strahu, odmika od posameznika ali bremen, ki jih navaja pogosto individualistično zasnovan odnos do bolezni. Kljub stanju, kjer je človeku odvzeto linearno dožemanje časa in spominov, fotograf izpostavlja človeka za boleznijo, skuša svet gledati skozi njegove oči in se prilagaja ritmu drugačnega dožemanja, da Janeza ohrani blizu, ga sprejema v vseh procesih in obdobju, polnem izzivov in neznanega, daje smisel ter spoštovanje do minljivosti kot ključnega dela obstoja.

Đejmi Hadrović v projektu *Zahida je feministka* prikazuje svoje družinsko okolje in se osredini na intimne zgodbe in izkušnje balkanskih žensk, ki so v okviru belih zahodnih feminizmov pogosto videne kot patriarhalno podrejene in tradicionalistične ali pa so enakovredno škodljivo dojemane kot mistične, eksotične in težavne. V projektu, ki temelji na kombinaciji fotografij in zapisanih zgodb, umetnica izpostavlja spregledane, vsakodnevne emancipatorne prakse balkanskih žensk, ki so svojo neodvisnost in moč ustvarjale skozi konsistentna dejanja samospoštovanja in upora, ki ni vedno viden na široko prepoznanem nivoju, a ključno oblikuje potek življenja vsake posamezne ženske, njenih potomk in v končni fazi miselnost več generacij. Prek projekta Hadrović zarisuje družinsko linijo in vplive, ki so vodili do individualnih ter podedovanih emancipacij, predvsem pa notranjo moč, ki je ženske tudi pred širitvijo splošnega znanja o feminizmu spodbujala k življenju zunaj predpisanih sistemskih okvirjev in spontanem postopanju znotraj jedrnih feminističnih načel. Balkan v sklopu serije predstavlja kot sivo cono raziskav zahodnega feminizma in izpostavlja kulturno bazirane odvode gibanja, ki ne more obstajati kot generična posplošitev, če je naš cilj razumevanje specifik ženskih zgodb povsod.

Luka Hernet predstavlja fotografski projekt *Terracota sreča*, h kateremu ga je spodbudila želja po obeleženju vrtnih palčkov, ki jih je dolga leta barval in ustvarjal njegov dedek Jože Leskošek. Fotograf z dedkom dolgo ni imel bližnjega odnosa, a se je v zadnjem letu njegovega življenja z njim zblížal prav zaradi enigme ustvarjanja palčkov. Zanimala sta ga razlog za tovrstno ustvarjanje in simbolika za objektom, ki načeloma velja za preprosto vrtno dekoracijo, kič in kliše. Fotograf si je prizadeval vsako podrobnost v zvezi z dedkovo motivacijo razumeti pravilno, in ko je njegov dedek umrl, je serija, ki je izvirno ciljala k demistifikaciji vrtnih palčkov, pridobila nov pomen. Kar naenkrat to ni bila le zgodba o skrivnostnih škratih in dedkovi nenavadni obsedenosti z njimi, temveč je prerasla tudi v osebno zgodbo med umetnikom in njegovem dedku, predvsem pa o njunem ponovnem srečanju v zadnjem letu. Večina fotografij ne vključuje podobe umetnikovega dedka, beleženi pa so njegovo okolje, predmeti in načini, na katere je njegovo življenje oblikovalo prostor in zgodbe drugih.

Klara Kracina je po naključju odkrila fotografije štirih starejših prijateljic na izletu v botaničnem vrtu. Nenavadnost odkritja in pristen prikaz prijateljstva neznanih žensk sta jo spodbudila, da najdene fotografije poustvari v živobarvne sitotiske, ki podobam dodatno vdahnejo igrivost in izpostavijo pomembnost ženskega prijateljstva v vsakem življenjskem obdobju. Sitotiski vključujejo tekstualne elemente prav tako najdenih zavrženih nakupovalnih listkov. Kratki sezname odgovornosti so opomniki, ki pridejo še posebej v poštev v starejši dobi, ko ljudje pričnejo izkušati težave s spominom. S tem umetnica vzporeja dnevne odgovornosti in izzive starejših žensk, medtem ko prikaže, da tudi one še vedno cenijo skorajda deklško neobremenjeno druženje s prijateljicami na izletu. Spomin je rdeča nit, ki teče skozi celotno serijo, poudarjen pa je kontrast med navidezno banalnostjo življenja, ki vseeno najpogosteje vzpodbudi potrebo po zabeleženju in ohranjanju ter postane dragocen dokument preteklega časa. Majhni trenutki življenja sčasoma postanejo osrednja os našega obstoja. Umetnica nas s svojim projektom opominja na nespremenljivost dinamik ključnih življenjskih odnosov in na večno potrebo po bližini, zaupnosti in lahkotnosti.

Keiko Miyazaki s filmom *Quadragenarian* pripoveduje o krepitvi kulta mladosti, spreminjanju staranja in starajočega se telesa v potrošniško kategorijo ter o vzponu ideologije starizma, ki z odklonilnim in diskriminatornim odnosom do starejših posega v dostojanstvo posameznika. Film v upočasnjem posnetku prikazuje približan ženski obraz, ki s premikanjem glave otresa masko proti gubam. Koža in mišice, ki so izgubile popolno mladostno čvrstost, s počasnim premikanjem z ene strani na drugo poudarjajo linije in premike obraza, mestoma do stanja grotesknosti, ki zavrne motrenje obraza v luči opresivnih lepotnih zahtev. Črna koda na licu govori o sodobnosti, ki je težavno soočanje s staranjem z imperativom mladosti in mladega telesa in intenziviranjem želje po ohranjanju mladosti, objektificirala in prignala do skrajnosti. Spremljamo dialog z materjo umetnice, ki pripoveduje o lastni izkušnji mladosti, staranja, dogovorjenega zakona in majhnih dejanj emancipacije ter s tem poudarja razlike med svojo generacijo ter generacijo njene hčerke. Izrišeta se preskok miselnosti med dvema generacijama in napredek v možnosti izbire. Film spremlja Boléro Mauricea Ravela, skladba, ki jo je Ravel ustvaril med hitro napredujočo demenco in opominja na minevanje in spremembe, ki jih lahko opazimo že med dvema zaporednima generacijama.

Tejka Pezdirc razstavlja *Trebuš*, eno od skulptur iz sklopa fragmentov telesa, ki jih je predstavila v sklopu razstave *Začasno stanje*, izdelanih iz različnih materialov: marmorja, silikona, epoksija in mavca. *Trebuš* tokrat v galeriji počiva povsem ločen od ostalih organov, a tudi sam obravnava dekonstrukcijo lastne oblike. Marmor umetnica oblikuje v navidezno mehke, gubajoče se oblike, ki evocirajo občutek enigmatične, a tudi odbijajoče mesnatosti. Počiva na preprostem skeletu, ki ne zadržuje njegove spolzke lastnosti, prekriva pa ga plast topeče se rožnate kože, ki se cedi zunaj ogrodja. Opazovanje na organ spominjajoče oblike, ločene od smiselnega organizma, nas nagonsko napolni z zmesjo občutkov, ki lahko segajo od gnusa, privlačnosti, zanimanja do povsem osebnih intuitivnih odzivov. V sklopu generacijskih vprašanj je trebuš prostor, ki ga lahko identificiramo kot enega delov telesa, kjer nosimo in zaznavamo spomine in čustvene odzive nanje. Prostor, ki je lahko psihosomatsko zaznamovan in ga tudi v komuniciranju označujemo kot organ, ki nam da vedeti, kaj se bo zgodilo (»gut feeling«/občutek v trebuhu). V osredju trupa počiva eden od naših najpomembnejših senzorjev, ki omogoča komunikacijo z lastnimi, tudi še podzavestnimi zaznavami. Zavzema mesto, ki se mu lahko, ko ga opazujemo razgaljenega in dislociranega, posvetimo prek iracionalnega dožemanja in surovih reakcij.

Lucija Rosc s projektom *Babiščina* že v naslovu spreobrača klasično moško centrirano idejo dedovanja (*dediščina*) in svoje raziskovanje usmerja v življenje svoje babice Marije Kobale (Mice). Izhodišče serije je babičin, v šestdesetih letih poškodovan zob, ki ga je tedaj obdala z zlato prevleko. Šestdeset let kasneje je njena vnukinja omenjeni zob pretopila in z zlatom prevlekla